

Jaarverslag 2009

Stichting Pensioenfonds HAL

Rotterdam

Inhoud

Algemene gegevens	3
Samenstelling Bestuur, Directie en Deelnemersraad etc.	4
Meerjarenoverzichten van kengetallen en kerncijfers	5
Jaarverslag	7
Bestuursverslag	8
Ontwikkelingen	10
Vooruitzichten	16
Jaarrekening	16
Balans	17
Staat van baten en lasten	19
Kasstroomoverzicht	21
Actuariële en bedrijfstechnische analyse	22
Toelichting op de balans en de staat van baten en lasten	23
Overige gegevens	40
Gebeurtenissen na balansdatum	41
Resultaatbestemming	41
Vaststelling	41
Financiële overeenkomst met sponsor	41
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	42
Actuariële verklaring	43
Accountantsverklaring	45

Algemene gegevens

Samenstelling Bestuur, Directie en Deelnemersraad etc.

1 Bestuur

Aangewezen door de Raad van Commissarissen van HAL Holding N.V.

M.F. Groot	voorzitter	periodiek aftredend per 31-12-2011
S.E. Eisma	lid	periodiek aftredend per 31-12-2013

Gekozen door de deelnemers

A.C. Snelleman	secretaris	periodiek aftredend per 31-12-2013
J.N. van Wiechen	lid	periodiek aftredend per 31-12-2011

2 Directie

R. Kers	directeur	sinds 14-12-2001
F.A.C. van der Vis	directeur	sinds 31-05-2002

3 Deelnemersraad

H. Gierman	voorzitter	periodiek aftredend per 31-12-2013
A.S. Vink	secretaris	periodiek aftredend per 31-12-2013
C. Bax	lid	periodiek aftredend per 31-12-2013
J.J. de Haan	lid	periodiek aftredend per 31-12-2013
J.P. de Wit	lid	periodiek aftredend per 31-12-2013

C.P. Huurman	voorzitter	tot 31-12-2009
--------------	------------	----------------

4 Verantwoordingsorgaan

J.L.M. Van Meerbeeck	voorzitter	periodiek aftredend per 31-12-2013
H. Gierman		periodiek aftredend per 31-12-2013
C. Bax		periodiek aftredend per 31-12-2013
J.J. de Haan		periodiek aftredend per 31-12-2013
A.S. Vink		periodiek aftredend per 31-12-2013
J.P. de Wit		periodiek aftredend per 31-12-2013

C.P. Huurman		tot 31-12-2009
--------------	--	----------------

5 Accountant

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. te Rotterdam

6 Actuaris

Towers Watson te Rotterdam

Meerjarenoverzichten van kengetallen en kerncijfers

	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
DEELNEMERS										
Aantallen										
Deelnemers (actieve)	38	38	34	33	30	34	40	40	43	39
Gewezen deelnemers	320	352	393	427	474	524	598	675	762	856
Ouderdomspensioen	1.209	1.230	1.238	1.265	1.284	1.272	1.243	1.218	1.193	1.152
Nabestaandenpensioen	524	520	542	531	529	533	516	514	504	495
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-
<i>Totaal deelnemers</i>	2.092	2.141	2.208	2.257	2.318	2.364	2.397	2.447	2.502	2.542
Bedragen x € 1.000										
<i>Pensioenuitkeringen</i>										
Ouderdomspensioen	2.622	2.673	2.806	2.932	3.050	3.139	3.172	3.183	2.658	2.691
Nabestaandenpensioen	1.869	1.924	1.987	2.003	2.075	2.081	1.899	1.920	1.659	1.620
Arbeidsongeschiktheidspensioen	2	2	2	2	2	1	-	-	-	-
<i>Totaal pensioenuitkeringen</i>	4.493	4.599	4.795	4.937	5.127	5.221	5.071	5.103	4.317	4.311
Afkopen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	68
Gratificaties	867	874	890	898	906	902	878	779	771	747
<i>Toegekende pensioenaanpassing*</i>	0,40%	2,53%	1,48%	1,25%	1,45%	0,82%	1,59%	3,24%	3,35%	2,89%

* Het Fonds heeft geen ambitie om jaarlijks toeslagen te geven op pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het Bestuur besluit jaarlijks of een toeslag wordt verleend, rekening houdend met de financiële positie van het Fonds (toeslagmatrix B).

	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
FINANCIËLE KERNCIJFERS										
Bedragen x € 1.000										
Beleggingsopbrengsten										
Directe opbrengsten	1.456	1.869	2.328	2.512	2.762	3.632	3.804	4.189	5.890	5.751
Indirecte opbrengsten	23.038	(40.435)	4.301	15.874	16.706	9.703	9.432	(9.980)	2.182	62
Kosten	(9)	(9)	(8)	(7)	(8)	(6)	(15)	(16)	(134)	(109)
<i>Totaal beleggingsopbrengsten</i>	24.485	(38.575)	6.621	18.379	19.460	13.329	13.221	(5.807)	7.938	5.704
Performance										
Aandelen	41,86%	-45,17%	5,24%	24,42%	28,16%	16,23%	19,92%	-18,71%	6,57%	1,51%
Obligaties	6,14%	6,40%	3,45%	0,59%	3,79%	7,17%	5,52%	8,36%	6,66%	7,06%
Obligatiefondsen	8,49%	2,86%	1,90%	-1,89%	5,12%	-%	-%	-%	7,62%	5,94%
Hypothecaire leningen	3,32%	3,31%	3,32%	3,63%	3,28%	4,36%	5,05%	5,07%	4,99%	4,92%
Deposito's en liquide middelen	2,28%	3,79%	4,05%	3,29%	1,92%	1,87%	2,13%	3,29%	4,06%	4,07%
'Total return'	23,56%	-25,93%	4,42%	13,16%	15,37%	11,12%	11,95%	-4,60%	6,57%	4,72%
Beleggingsportefeuille										
Aandelen	71.785	50.604	92.300	87.713	74.606	57.361	58.237	50.079	50.997	46.925
Obligaties	37.519	42.007	42.692	43.531	49.062	57.899	53.678	56.309	68.694	62.086
Obligatiefondsen	11.493	10.594	10.299	10.107	10.301	-	-	-	-	7.372
Hypothecaire leningen	1.130	1.139	1.154	1.169	2.045	2.521	1.804	2.240	1.413	1.255
Deposito's en liquide middelen	2.540	1.358	4.043	9.943	4.629	9.853	7.154	1.744	1.095	2.102
<i>Totaal beleggingen</i>	124.467	105.702	150.488	152.463	140.643	127.634	120.873	110.372	122.199	119.740
Overige activa en passiva	177	537	575	(1.695)	984	1.530	1.847	2.052	2.616	2.920
Totaal aanwezig vermogen	124.644	106.239	151.063	150.768	141.627	129.164	122.720	112.424	124.815	122.660
Technische voorzieningen	56.626	56.676	51.694	66.338	69.070	71.867	74.308	71.578	72.974	60.527
Stichtingskapitaal en reserves	68.018	49.563	99.369	84.430	72.557	57.297	48.412	40.846	51.841	62.133
Solvabiliteit										
Dekkingsgraad *	220%	187%	292%	227%	205%	180%	165%	157%	171%	203%
Rentetermijnstructuur	3,70%	3,80%	4,70%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%

* Met ingang van 1 januari 2007 worden de technische voorzieningen vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur. Tot en met het boekjaar 2006 zijn de technische voorzieningen vastgesteld op basis van een vaste rekenrente van 2%.

Jaarverslag

Bestuursverslag

1 Inleiding

Voor u ligt het verslag over het 72^e boekjaar van Stichting Pensioenfonds HAL (het "Fonds"), opgericht op 15 december 1937 en statutair gevestigd te Rotterdam.

Het Fonds heeft ten doel het verstrekken van pensioenen en andere uitkeringen aan deelnemers en gewezen deelnemers en hun nabestaanden. Het Bestuur van het Fonds zet zich voor deze doelstelling in door een solide financieel beheer te voeren, waardoor de verplichtingen ten opzichte van de fondsleden nu en in de toekomst nagekomen kunnen worden tegen voor de werkgever redelijke kosten.

2 Bestuur

2.1 Bestuur

Het Bestuur kwam gedurende het boekjaar 2009 tweemaal in vergadering bijeen. Onder meer de volgende onderwerpen kwamen aan de orde:

- het vaststellen van de jaarrekening 2008;
- het beleggingsbeleid;
- de inrichting van het Intern toezicht;
- deskundigheidsbevordering;
- de invoering van het toeslaglabel;
- het aanpassen van de reglementen en de uitvoeringsovereenkomst;
- het vaststellen van de pensioenaanpassing per 1 januari 2010;
- het toekennen van een kerstgratificatie.

Het afgelopen jaar zijn aan het Fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) geen aanwijzingen aan het Fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het Fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder. De vermogenspositie is zodanig dat er geen lange- of kortetermijnherstelplan van toepassing is.

2.2 Directie en dagelijkse leiding

De dagelijkse leiding wordt gevormd door de Directie. Regelmatig vindt er overleg plaats tussen de Directie en het Bestuur. Maandelijks legt de Directie verantwoording af aan het Bestuur door middel van een managementrapportage. De bevoegdheden en taken van de Directie zijn door het Bestuur vastgelegd in een reglement.

2.3 Deelnemersraad

Het Bestuur en Directie van het Fonds hebben in 2009 tweemaal met de Deelnemersraad vergaderd. Tijdens deze vergaderingen zijn o.a. de jaarrekening 2008, de halfjaarcijfers 2009, Pension Fund Governance, de aanpassing van de reglementen en de uitvoeringsovereenkomst, het beleggingsbeleid en de aanpassing van de pensioenen per 1 januari 2010 besproken.

In het najaar van 2009 heeft het Fonds voor de leden van de Deelnemersraad en het Verantwoordingsorgaan in het kader van deskundigheidsbevordering een tweedaagse cursus georganiseerd.

Dit jaar zijn er verkiezingen voor de Deelnemersraad georganiseerd. Van de 1.737 uitgereikte stembiljetten heeft het Fonds er 1.016 terugontvangen. De heren H. Gierman, J.J. de Haan, A.S. Vink en J.P. de Wit zijn herkozen. De heer C. Bax is als lid toegetreden. De heer C.P. Huurman is niet herkozen. Het Bestuur dankt de heer Huurman voor de inspanningen die hij sinds de oprichting van de Deelnemersraad in 1994 voor ons Fonds heeft verricht.

2.4 Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur en Directie van het Fonds hebben in 2009 tweemaal met het Verantwoordingsorgaan vergaderd. Tijdens deze vergaderingen zijn o.a. de jaarrekening 2008 en de inrichting van het Interne toezicht besproken.

2.5 Intern toezicht

Het Bestuur heeft na advies van het Verantwoordingsorgaan besloten het intern toezicht in te richten middels een Visitatiecommissie. Inmiddels zijn de drie leden benoemd. De eerste visitatie zal in de loop van 2010 plaatsvinden.

Ontwikkelingen

1 Ontwikkelingen ten aanzien van pensioenen

1.1 Financiële positie van het Fonds

Met ingang van 1 januari 2007 is voor pensioenfondsen het Financieel Toetsingskader (FTK) van kracht geworden. De belangrijkste wijziging betreft het waarderen van de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) op marktwaarde.

Onder het FTK is het 'vereist eigen vermogen' het vermogen dat hoort bij de zogeheten evenwichtssituatie van het Fonds. In die evenwichtssituatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het Fonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het Fonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5%.

De toezichthouder, De Nederlandsche Bank N.V., heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd. Het vereiste eigen vermogen op basis van deze toets bedraagt ultimo 2009 € 13.790.000 (2008: € 13.647.000). Het feitelijke eigen vermogen van het Fonds ultimo 2009 bedraagt € 68.017.993 (2008: € 49.563.461). Dit betekent dat het Fonds ultimo 2009 voldoet aan de solvabiliteitstoets.

1.2 Pensioenaanpassingen

Het Fonds heeft geen ambitie om jaarlijks toeslagen te geven op pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het Bestuur besluit jaarlijks of een toeslag wordt verleend, rekening houdend met de financiële positie van het Fonds (toeslagmatrix B).

Per 1 januari 2009 werden de ingegane pensioenen en premievrije aanspraken van gewezen deelnemers verhoogd met 2,53%. Per 1 januari 2010 werd een verhoging van 0,40% doorgevoerd. Deze verhoging is reeds in de Voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2009 verantwoord.

1.3 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen over 2009 bedroegen € 4.492.892 versus € 4.598.919 in het jaar ervoor, een daling met 2,3%. Deze daling is de resultante van de toeslagen per 1 januari 2009 en de wijziging van het aantal pensioengerechtigden en hun uitkeringen.

Tevens heeft het Bestuur besloten aan alle gepensioneerden een kerstgratificatie van € 500 toe te kennen. De totale kosten hiervan bedroegen € 866.500 (2008: € 874.000).

Ten slotte heeft het Bestuur besloten aan alle gepensioneerden een kerstpakket te geven. De totale kosten hiervan bedroegen € 164.812 (2008: € 154.813).

1.4 Pensioenverplichtingen

Per 1 januari 2007 is de nieuwe Pensioenwet van kracht geworden. De financiële kern van deze wet, het Financieel Toetsingskader, betekent met name een belangrijke wijziging in de waardering van de verplichtingen. Onder het vorige toezichtsregime konden verplichtingen gewaardeerd worden tegen een vaste rekenrente. Onder het FTK dienen de verplichtingen gewaardeerd te worden tegen de marktrente. Tevens dient er bij de vaststelling van de verplichtingen rekening te worden gehouden met de ontwikkeling van de levensverwachtingen.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek ('CBS') publiceerde in december 2008 de nieuwste tweejaarlijkse prognose van de levensverwachting. Volgens die prognose is de toekomstige verbetering van de levensverwachting sterker dan in 2006 was geschat. Het Actuarieel Genootschap (AG) ontwikkelde vervolgens op basis van de waargenomen sterfte de overlevingstafel GBM/V 2002-2007. Deze tafel is niet formeel gepubliceerd, maar kon wel worden gebruikt als *update*. Zo kon worden gecontroleerd of de trend (zoals opgenomen in de Prognosetafel 2005-2050) overeenkomt met de werkelijkheid. Uit deze update blijkt dat de levensverwachting de afgelopen jaren meer is gestegen dan vooraf was gedacht. Het AG besloot vervolgens een nieuwe prognosetafel te ontwikkelen. Deze tafel is nog niet beschikbaar. Het Bestuur heeft vooruitlopend op de publicatie van deze prognosetafel de invloed van de door het CBS gemeten verbetering van de levensverwachting op de VPV laten doorrekenen. Het effect is berekend op 5,8% (€ 3.001.226) van de VPV. Deze verhoging is in de balans per 31 december 2009 in de VPV opgenomen. De verwachting is dat het AG in de loop van 2010 haar nieuwe prognosetafel zal publiceren.

In het voorjaar van 2008 heeft het Fonds een onder het FTK verplichte solvabiliteits- en continuïteitstoets laten uitvoeren. De conclusie van deze toets is dat het Fonds met een zekerheid van meer dan 95% zowel op korte, lange en zeer lange termijn aan haar verplichtingen zal kunnen voldoen.

1.5 Herverzekeringen

Het overlijdensrisico van de deelnemers uit hoofde van de pensioenregeling wordt op risicobasis herverzekerd. Het door het Fonds te dragen eigen risico, het z.g. eigen behoud, per deelnemer is gelijk aan € 150.000. Het in 2009 totaal herverzekerde bedrag bedroeg € 25.040.000 (2008: € 22.051.000).

Het risico in verband met het ANW-hiaat is herverzekerd in de vorm van risicokapitalen. Hierbij wordt geen eigen behoud gehanteerd. Het totaal verzekerd kapitaal bedroeg in 2009 € 5.978.000 (2008: € 4.855.000).

Het risico van arbeidsongeschiktheid met betrekking tot het arbeidsongeschiktheidspensioen is herverzekerd, waarbij een eigen behoud per deelnemer geldt van € 10.000 jaarlijkse uitkering. Het totaal verzekerd arbeidsongeschiktheidspensioen in het boekjaar 2009 bedroeg € 1.474.700 (2008: € 1.307.900).

1.6 Actuarieel verslag

Het actuarieel resultaat over het boekjaar 2009 van € 18.454.532 (2008: € (49.805.618)) kan als volgt nader worden toegelicht.

Het resultaat op beleggingen in 2009 bedroeg € 23.115.488 (2008: € (40.867.950)).

Het totale resultaat op de gehanteerde grondslagen in 2009 bedroeg € 655.521 (2008: € 581.836). Aangezien in de praktijk de bestandsontwikkeling afwijkt van de gehanteerde grondslagen ontstaan resultaten voor het Fonds. Dit positieve resultaat is met name ontstaan doordat het aantal overledenen, gewogen naar VPV, afwijkt van hetgeen in de gehanteerde overlevingstafels is verondersteld.

Het effect van de wijziging in de rentetermijnstructuur op de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2009 bedraagt € 503.796 (2008: € (6.430.690)). De gemiddelde rekenrente behorende bij de duration van de pensioenverplichtingen bedraagt per 31 december 2009 3,70% (2008: 3,80%). Per 1 januari 2008 bedroeg de gemiddelde rekenrente 4,70 %.

Zoals onder punt 1.4 (Pensioenverplichtingen) is uiteengezet, is de voorziening pensioenverplichtingen met € 3.001.226 aangepast in verband met de verwachte verbetering van de levensverwachtingen.

Premie

Tussen werkgever en het Fonds is een uitvoeringsovereenkomst gesloten. Met betrekking tot de premiebetaling is hierin het volgende overeengekomen:

- De werkgever betaalt de kostendekkende premie, berekend op basis van een gedempte rekenrente van 4%.
- Indien de dekkingsgraad hoger is dan het op basis van artikel 132 van de Pensioenwet berekende vereist eigen vermogen voorziet de overeenkomst in een mechanisme van premiekorting.
- Indien de dekkingsgraad lager is dan het op basis van artikel 132 van de Pensioenwet berekende vereist eigen vermogen voorziet de overeenkomst in extra premiestortingen door de werkgever.
- De werkgever is bevoegd de feitelijk af te dragen premie te maximeren op 30% van de salarissom van de deelnemers aan de pensioenregeling.

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Kostendekkende premie	1.281.640	708.681
Gedempte kostendekkende premie	1.048.841	874.874

Voor de jaren 2008 en 2009 is aan de werkgever geen premie in rekening gebracht.

2 Ontwikkelingen ten aanzien van beleggingen

2.1 Algemeen

Het beleggingsbeleid wordt vastgesteld door het Bestuur. Het beleggingsbeleid is vastgelegd in de Verklaring beleggingsbeginselen. Dit beleid wordt tijdens de bestuursvergaderingen geëvalueerd en zo nodig aangepast. De verdeling per 31 december 2008 en 2009 is als volgt:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
Aandelen	57,6%	47,6%
Obligaties en obligatiefondsen	39,4%	49,5%
Hypothecaire leningen	0,9%	1,1%
Deposito's en liquide middelen	2,0%	1,3%
Overige activa en passiva	0,1%	0,5%

Het Bestuur heeft in 2009 geen wijzigingen aangebracht in het strategische beleggingsbeleid. De wijzigingen in de asset-allocatie zijn voornamelijk veroorzaakt door de waardeveranderingen van de betreffende beleggingscategorieën en de aflossing van obligaties.

Maandelijks rapporteert de Directie aan het Bestuur omtrent de uitvoering van het beleggingsbeleid en tijdens de bestuursvergaderingen wordt hier een verdere toelichting op gegeven. Ieder kwartaal wordt verslag uitgebracht aan De Nederlandsche Bank N.V. over de wijzigingen in de beleggingsportefeuille alsook over de behaalde resultaten.

2.2 Aandelen

In het jaar 2009 hebben de door ons gevolgde aandelenmarkten een positief resultaat laten zien. De door ons Fonds gebruikte benchmark, de MSCI EMU-index, heeft over 2009 een performance behaald van 27,32% (2008: -/- 44,85%). De performance van onze aandelenportefeuille bedroeg 41,86% (2008: -/- 45,17%).

2.3 Obligaties en obligatiefondsen

De performance van onze portefeuille bedroeg 6,67% (2008: 5,69%) tegenover 5,63% (2008: 11,06%) voor de door ons gebruikte benchmark, de 7-jarige Nederlandse Staatsleningen.

De obligatieportefeuille wordt zodanig belegd, dat de jaarlijkse kasstromen voldoende zijn om voor de komende tien jaar aan de uitkering van de pensioenen te kunnen voldoen.

2.4 Hypothecaire leningen

In het verslagjaar zijn er geen nieuwe hypothecaire leningen verstrekt. Het aantal uitstaande hypothecaire leningen bedraagt ultimo 2009: 6 (2008: 6). Het beleid van het

Fonds blijft erop gericht hypothecaire leningen te verstrekken aan werknemers van de toegetreten rechtspersonen tegen de marktrente minus een half procent.

De hypothecaire leningen hebben een rendement van 3,32% (2008: 3,31%) behaald.

2.5 *Deposito's en liquide middelen*

Het saldo liquide middelen per ultimo 2009 bedraagt € 2.540.120 (2008: € 1.358.069). Per 31 december 2009 wordt hiervan € 0 (2008: € 1.350.000) als deposito aangehouden. In de loop van 2010 zal dit saldo worden aangewend voor de betaling van de pensioenen en de administratiekosten.

De deposito's en liquide middelen hebben een rendement van 2,28% (2008: 3,79%) behaald.

2.6 *Risicoanalyse*

Beleggingsrisico's

De beheersing van risico's in de beleggingsportefeuille is in de eerste plaats gericht op het realiseren van de langetermijndoelstellingen van het Fonds en vindt plaats binnen het integrale ALM-kader.

Het valutarisico wordt beperkt door te beleggen in activa die in euro zijn genoteerd, danwel te beleggen in activa in een andere valuta ter afdekking van een aangegane verplichting in dezelfde valuta.

Het kredietrisico wordt beperkt door te beleggen in een gespreide portefeuille van hoogwaardige debiteuren met minimaal een A-rating.

Het renterisico wordt beperkt door voor een periode van tien jaar de cashflow uit activa en de uitkeringsverplichtingen zo veel mogelijk te matchen.

Het prijsrisico van zakelijke en vastrentende waarden wordt beheerst door te beleggen in een gespreide portefeuille van aandelen en obligaties.

Verzekeringstechnische risico's

Ouderdoms- en nabestaandenpensioenen worden levenslang uitgekeerd. Het Fonds houdt om die reden rekening met de meest recente levensverwachtingen van de fondsleden, gebaseerd op waarnemingen uit het verleden. Met toekomstige effecten, die een verlenging van de levensverwachting veroorzaken, is rekening gehouden door het toepassen van een prognosetafel met adequate correcties voor ervaringssterfte en verwachte verbeteringen van de levensverwachting.

Het risico van vroegtijdig overlijden en arbeidsongeschiktheid is grotendeels herverzekerd.

Operationele risico's

Het Fonds tracht de operationele risico's te beperken door maatregelen te treffen om de continuïteit en integriteit van de processen te waarborgen. Onder deze maatregelen vallen o.a. back-up en recovery-processen, procesbeschrijvingen, controlemaatregelen en opleiding. Deze maatregelen worden op geregelde basis door externe partijen beoordeeld.

2.7 Corporate Governance / Pension Fund Governance

Op 9 december 2003 presenteerde de Commissie corporate governance de definitieve Nederlandse corporate governance-code voor beursgenoteerde vennootschappen met een statutaire zetel in Nederland. Deze code treedt in werking vanaf het boekjaar op of na 1 januari 2004. Voor institutionele beleggers geldt als principe dat zij onder andere jaarlijks hun beleid publiceren ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursgenoteerde vennootschappen en dat zij verslag doen van de uitvoering van dit beleid. De investeringen van het Fonds in Nederlandse beursgenoteerde aandelen vindt momenteel geheel plaats via fondsen. Als gevolg hiervan heeft het Fonds geen aandeelhoudersrechten in beursgenoteerde Nederlandse ondernemingen. Indien het Fonds in de toekomst wel directe belangen zal houden in Nederlandse beursgenoteerde aandelen, zal het Bestuur zich tijdig over het te voeren beleid buigen.

Door de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de door de Stichting van de Arbeid (STAR) geformuleerde principes voor goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance) verankerd in een wettelijk kader. De principes hebben betrekking op transparantie, openheid en communicatie, zorgvuldig bestuur, deskundigheid, intern toezicht en verantwoording.

In 2009 heeft het Bestuur op deze principes de volgende acties ondernomen:

- Het Bestuur heeft over het boekjaar 2008 verantwoording afgelegd aan het Verantwoordingsorgaan. In de jaarrekening 2008 heeft het Verantwoordingsorgaan verslag gedaan van haar bevindingen;
- Over de inrichting van het interne toezicht is in 2008, na advies van het Verantwoordingsorgaan, een besluit genomen. Het interne toezicht zal middels een Visitatiecommissie worden geregeld. De leden voor de Visitatiecommissie zijn benoemd. De eerste visitatie zal in 2010 plaatsvinden.
- Alle bestuurs- en directieleden hebben in 2008/2009 een deskundigheidstoets afgelegd. De conclusie van deze toets is, dat het individuele en collectieve deskundigheidsniveau als goed is aan te merken. In 2010 zal een vervolg worden gegeven aan de deskundigheidsbevordering.

Vooruitzichten

Voor het komende jaar verwachten wij een verdere daling van het deelnemersbestand. Het aantal ingegane pensioenen zal zich rond het huidige niveau begeven, terwijl het aantal gewezen deelnemers door pensionering verder zal dalen.

Rotterdam, 8 juni 2010

M.F. Groot

S.E. Eisma

A.C. Snelleman

J.N. van Wiechen

Jaarrekening

Balans per 31 december 2009
(na voorgestelde resultaatbestemming)

	31 december 2009		31 december 2008	
	€	€	€	€
Beleggingen voor risico Fonds				
Aandelen (1.1)	71.785.764		50.604.031	
Obligaties en obligatiefondsen (1.2)	49.011.700		52.600.605	
Hypothecaire leningen (1.3)	1.129.506		1.138.819	
Deposito's (1.4)	-		1.350.000	
		<u>121.926.970</u>		<u>105.693.455</u>
Vorderingen en overlopende activa				
Aandeel herverzekeraar in technische voorzieningen (4.2)	43.690		41.585	
Te ontvangen interest	649.720		937.843	
		<u>693.410</u>		<u>979.428</u>
Liquide middelen (2)		2.540.120		8.069
		<u>125.160.500</u>		<u>106.680.952</u>

	31 december 2009		31 december 2008	
	€	€	€	€
Stichtingskapitaal en reserves (3)				
Stichtingskapitaal	227		227	
Overige reserves	68.017.766		49.563.234	
		68.017.993		49.563.461
Technische voorzieningen				
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds (4.1)	51.692.049		51.800.344	
Overige technische voorzieningen (4.3)	4.977.967		4.917.598	
		56.670.016		56.717.942
Overige schulden en overlopende passiva		472.491		399.549
		<u>125.160.500</u>		<u>106.680.952</u>

Staat van baten en lasten over 2009

	2009	2008
	€	€
BATEN		
Beleggingsresultaten voor risico Fonds (5)		
Directe beleggingsopbrengsten	1.455.442	1.869.288
Indirecte beleggingsopbrengsten	23.038.190	(40.435.028)
Kosten van vermogensbeheer	(8.674)	(9.442)
	24.484.958	(38.575.182)
Premies en koopsommen (6)	78.827	-
Saldo overdrachten van rechten (7)	26.796	(2.636)
	24.590.581	(38.577.818)
LASTEN		
Pensioenuitkeringen (8)	5.359.392	5.472.919
Pensioenuitvoeringskosten (11)	343.742	366.877
Pensioenopbouw	763.476	429.093
Toeslagen	407.100	1.103.604
Rentetoevoeging	1.249.016	2.088.023
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	(4.505.952)	(4.637.336)
Wijziging uit hoofde van overdracht rechten	44.238	(2.487)
Wijziging marktrente	(474.829)	6.070.656
Wijziging overlevingstafel	2.833.780	-
Overige mutaties	(425.124)	(445.293)
Mutatie balanspost voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds (4.1)	(108.295)	4.606.260
Mutatie balanspost overige technische voorzieningen (4.3)	60.369	380.677
Mutatie balanspost Aandeel herverzekeraar in technische voorzieningen (4.2)	(2.105)	(4.525)
Herverzekeringen (10)	50.249	98.224
Overige lasten (12)	432.697	307.368
	6.136.049	11.227.800
Saldo van baten en lasten	18.454.532	(49.805.618)

Bestemming van het saldo van baten en lasten

	2009	2008
	<u>€</u>	<u>€</u>
Algemene reserve	18.454.532	(34.066.723)
Wettelijke reserve	-	(15.738.895)
Totaal saldo van baten en lasten	<u>18.454.532</u>	<u>(49.805.618)</u>

Kasstroomoverzicht

	2009		2008	
	€	€	€	€
Kasstroomen uit operationele activiteiten				
<i>Uitgaven:</i>				
Pensioenuitkeringen (8)	(5.359.392)		(5.472.919)	
Pensioenuitvoeringskosten (11)	(343.742)		(366.877)	
Overig	(359.757)		(499.963)	
		(6.062.891)		(6.339.759)
Kasstroomen uit financieringsactiviteiten				
<i>Uitgaven:</i>				
Overgedragen pensioenverplichtingen (7)	(1.510)		(2.636)	
Premies herverzekering (10)	(63.950)		(102.223)	
	(65.460)		(104.859)	
<i>Ontvangsten:</i>				
Premies en koopsommen (6)	78.827		-	
Overgenomen pensioenverplichtingen (7)	28.306		-	
Winstdeling herverzekering (10)	13.702		3.999	
	120.835		3.999	
		55.375		(100.860)
Kasstroomen uit investeringsactiviteiten				
<i>Ontvangsten:</i>				
Verkopen en aflossingen van beleggingen (1.1, 1.2, 1.3)	5.454.676		6.821.473	
Directe beleggingsopbrengsten (5)	1.743.565		2.098.961	
	7.198.241		8.920.434	
<i>Uitgaven:</i>				
Aankopen en verstrekkingen beleggingen (1.1, 1.2, 1.3)	-		(5.154.962)	
Kosten van vermogensbeheer (5)	(8.674)		(9.442)	
	(8.674)		(5.164.404)	
		7.189.567		3.756.030
Mutatie geldmiddelen		1.182.051		(2.684.589)

Actuariële en bedrijfstechnische analyse

	2009	2008
	€	€
Resultaat op interest		
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	24.484.958	(38.575.182)
Af: actuarieel benodigde rente	(1.369.470)	(2.292.768)
	<u>23.115.488</u>	<u>(40.867.950)</u>
Resultaat op kosten		
Beschikbaar voor administratiekosten	258.794	235.785
Af: pensioenuitvoerings- en administratiekosten	(343.742)	(366.877)
	<u>(84.948)</u>	<u>(131.092)</u>
Resultaat op financiering		
Af: herverzekering	(50.982)	(98.224)
Af: aanspraken actieven, ingegane pensioenen en premievrijen	(1.032.924)	(509.845)
Af: toeslagen	(350.996)	(1.168.285)
	<u>(1.434.902)</u>	<u>(1.776.354)</u>
Resultaat op grondslagen		
Resultaat op sterfte	448.023	399.570
Resultaat op uitkeringen	10.301	35.764
Resultaat op pensionering	33.975	2.287
Resultaat op waardeoverdrachten	(20.096)	-
Wijziging rentetermijnstructuur	503.796	(6.430.690)
Wijziging overlevingstafel	(3.001.226)	-
Overig	183.318	144.215
	<u>(1.841.909)</u>	<u>(5.848.854)</u>
Overige resultaten		
Gratificaties	(866.500)	(874.000)
Overig	(432.697)	(307.368)
	<u>(1.299.197)</u>	<u>(1.181.368)</u>
	<u>18.454.532</u>	<u>(49.805.618)</u>

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

1.1 Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde verslaggevingsregels voor pensioenfondsen met inachtneming van van het bepaalde in artikel 146 Pensioenwet. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

1.2 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het Bestuur van het Fonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

1.3 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd, Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit operationele, financierings- en investeringsactiviteiten.

1.4 Vreemde valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluata van het Fonds.

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de omrekening voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen onder de Overige baten en lasten in de staat van baten en lasten. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling.

1.5 Aandelen

Aandelen en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De marktwaarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het Fonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

1.6 Obligaties en obligatiefondsen

Beursgenoteerde obligaties en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De marktwaarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het Fonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

1.7 Hypothecaire leningen

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd op basis van nominale waarde, onder aftrek van een eventuele voorziening voor oninbaarheid.

1.8 Deposito's

Deposito's worden gewaardeerd op basis van nominale waarde.

1.9 Vorderingen, overlopende activa en overige activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

1.10 Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd op basis van nominale waarde.

1.11 Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

1.12 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds en Aandeel herverzekeraar in technische voorzieningen (VPV)

De VPV betreft de op actuariële grondslagen bepaalde waarde van de pensioenverplichtingen die het Fonds jegens de verzekerden heeft. De belangrijkste kenmerken van de methode die is gevolgd om de voorziening vast te stellen zijn de volgende:

- De pensioenverplichtingen zijn berekend op het niveau per balansdatum.
- De pensioenverplichtingen zijn berekend over de voltooide deelnemersjaren. De aanspraken over de toekomstige deelnemersjaren zijn buiten beschouwing gelaten.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de contante waarde van de aanspraken over toekomstige deelnemersjaren in de voorziening opgenomen.

De VPV is berekend op basis van de volgende grondslagen:

- Overlevingstafel: Prognosetafel 2005-2050 startend per 1 januari 2009 met de prognoseperiode 2007-2012 (2008: 2006-2011), met een leeftijdsterugstelling van twee jaar voor zowel mannen als vrouwen en een opslag van 5,8% voor de aanpassing in verband met de verwachte verbetering van de levensverwachting.
- Geboortedata: verondersteld is dat alle verzekerden zijn geboren op 1 juli van hun geboortejaar.
- Rentevoet: De gehanteerde rekenrente is gebaseerd op de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur.
- Gehuwdheidsfrequentie: voor deelnemers en slapers 100% vóór en op de pensioendatum. Voor pensioengerechtigden is uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat. Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld.
- Toeslagen: het Fonds heeft geen ambitie om jaarlijks toeslagen te geven op pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het Bestuur besluit jaarlijks of een toeslag wordt verleend, rekening houdend met de financiële positie van het Fonds (toeslagmatrix B).
- Kredietwaardigheid herverzekeraar: Bij het bepalen van de marktwaarde van het aandeel herverzekeraar in de technische voorzieningen is rekening gehouden met het kredietrisico van de herverzekeraar.

1.13 Overige technische voorzieningen

Voorziening administratiekosten

De voorziening administratiekosten houdt verband met de toekomstige uitvoeringskosten van de pensioenregeling. De voorziening bedraagt 6% van de voorziening pensioenverplichtingen per einde van het boekjaar. Jaarlijks valt ter dekking van de administratiekosten 0,5% van de voorziening pensioenverplichtingen aan het begin van het boekjaar vrij.

Invaliditeitsvoorziening

De invaliditeitsvoorziening houdt verband met het risico van voortzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid en het eigen behoud bij de arbeidsongeschiktheidsuitkering.

De invaliditeitsvoorziening bedraagt minimaal 15% van de contante waarde van de nog op te bouwen pensioenaanspraken van de actieve deelnemers.

2 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

2.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

2.2 Beleggingsresultaten risico Fonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

2.3 Bijzondere waardeverminderingen

Door het Fonds wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

2.4 Premies en koopsommen

Hieronder wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen.

2.5 Saldo overdracht van rechten

De post Saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

2.6 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

2.7 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

1 Beleggingen voor risico Fonds

1.1 Aandelen

	2009	2008
	€	€
Stand begin boekjaar	50.604.031	92.300.296
Aankopen	-	-
	<hr/>	<hr/>
	50.604.031	92.300.296
Verkopen	-	-
Waarderingsverschillen	21.181.733	(41.696.265)
	<hr/>	<hr/>
Stand einde boekjaar	<u>71.785.764</u>	<u>50.604.031</u>

De beleggingen in aandelen staan ter vrije beschikking.

1.2 Obligaties en obligatiefondsen

	2009	2008
	€	€
Stand begin boekjaar	52.600.605	52.991.109
Aankopen	-	5.154.962
	<hr/>	<hr/>
	52.600.605	58.146.071
Verkopen c.q. aflossingen	(5.445.362)	(6.806.703)
Waarderingsverschillen	1.856.457	1.261.237
	<hr/>	<hr/>
Stand einde boekjaar	<u>49.011.700</u>	<u>52.600.605</u>

De beleggingen in obligaties en obligatiefondsen staan ter vrije beschikking.

1.3 Hypothecaire leningen

	2009	2008
	€	€
Stand begin boekjaar	1.138.819	1.153.589
Verstrekkings	-	-
	1.138.819	1.153.589
Verkopen c.q. aflossingen	(9.313)	(14.770)
Stand einde boekjaar	1.129.506	1.138.819

De beleggingen in hypothecaire leningen staan ter vrije beschikking.

1.4 Deposito's

	2009	2008
	€	€
Deposito's in EUR	-	1.350.000

De beleggingen in deposito's staan ter vrije beschikking.

1.5 Risicobeheer

Beleid en risicobeheer

Voor risicobeheer heeft het Bestuur de beschikking over de volgende beleidsinstrumenten:

- ALM-beleid en duration-matching
- Dekkingsgraad
- Financierings- en premiebeleid
- Toeslagbeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Risicobeleid ten aanzien van uitbesteding.

Welke beleidsinstrumenten het Bestuur op welke manier zal hanteren wordt bepaald op basis van uitvoerige analyses van de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de verplichtingen en de ontwikkelingen op de financiële markten. Voor deze analyses gebruikt men onder andere Asset-Liability Management-studies (ALM). Een ALM-studie analyseert de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. Op basis van de uitkomsten van deze analyses stelt het Bestuur beleggingsrichtlijnen vast waarop het door het Fonds uit te voeren beleggingsbeleid wordt gebaseerd. De beleggingsrichtlijnen zetten uiteen binnen welke grenzen en normen het beleggingsbeleid moet worden uitgevoerd, en richten zich op het beheersen van de belangrijkste

(beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt geen gebruik-gemaakt van derivaten.

1. Marktrisico

Marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijsrisico. De beleggingsdoelstellingen bepalen de strategie die het Fonds volgt ten aanzien van het beleggingsrisico. In de dagelijkse praktijk zien de beleggingscommissie en de Directie toe op het marktrisico conform de binnen het Fonds aanwezige beleidskaders en de beleggingsrichtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het Bestuur.

1.1. Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen.

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
Duration van de vastrentende waarden	4,68	4,55
Duration van de nominale pensioenverplichtingen	10,30	10,30

Indien op balansdatum de duration van de beleggingen aanzienlijk korter is dan de duration van de verplichtingen is er sprake van een zogenaamde 'duration-mismatch'. Bij een rentestijging zal de waarde van beleggingen minder snel dalen dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), met als gevolg dat de dekkingsgraad zal stijgen. Voor het Fonds geldt dat bij een rentedaling de waarde van de beleggingen minder snel stijgt dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het Fonds beperkt het renterisico door voor een periode van tien jaar de cashflow uit activa en de uitkeringsverplichtingen zo veel mogelijk te matchen.

1.2. Valutarisico

Het valutarisico wordt beperkt door te beleggen in activa die in euro zijn genoteerd, danwel te beleggen in activa in een andere valuta ter afdekking van een aangegane verplichting in dezelfde valuta.

1.3. Prijsrisico

Prijsrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten.

Het Fonds tracht het prijsrisico te beheersen door te beleggen in een gespreide portefeuille van vastrentende en zakelijke waarden. Nagenoeg alle beleggingen vinden plaats in de landen die deel uitmaken van de Eurozone.

2. Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het Fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het Fonds vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Beheersing vindt onder meer plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen, het stellen van minimumeisen aan de kredietwaardigheid van de debiteur en het vragen van extra zekerheden zoals onderpand bij hypothecaire geldleningen.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de obligatieportefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

Rating volgens Moody's Investors Service	2009	2008
	€	€
Staatsleningen	39.426.267	37.706.533
AAA	9.585.433	11.263.830
A	-	3.630.242
	<u>49.011.700</u>	<u>52.600.605</u>

3. Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het Fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten.

Het Fonds beheerst dit risico door voor de periode van tien jaar de cashflow uit de activa zo veel mogelijk te matchen met de uitkeringsverplichtingen.

4. Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn het langlevens-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het belangrijkste actuariële risico is het langlevensrisico (het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen). Als gevolg hiervan is de pensioenvermogensopbouw niet toereikend voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van de AG-prognosetafel 2005-2050 met adequate correcties voor ervaringssterfte en verwachte

verbeteringen van de levensverwachting is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het Fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor het Fonds geen voorzieningen heeft getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het Fonds heeft het nabestaanden- en wezenpensioen op risicobasis herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande herverzekeringsmaatschappij. De herverzekeringsovereenkomsten lopen af per 31 december 2011. Met de herverzekeraar is een resultatendeling overeengekomen. Het door het Fonds te dragen eigen risico, het z.g. eigen behoud, per deelnemer is gelijk aan € 150.000.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het Fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Het Fonds heeft het arbeidsongeschiktheidspensioen op risicobasis herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande herverzekeringsmaatschappij. De herverzekeringsovereenkomst loopt af per 31 december 2011. Het door het Fonds te dragen eigen risico, het z.g. eigen behoud, per deelnemer is gelijk aan € 10.000 jaarlijkse uitkering. Het risico voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid wordt door het Fonds in eigen beheer gehouden. In de balans is hier een voorziening voor getroffen.

5. Toeslagrisico

Het Fonds heeft geen ambitie om jaarlijks toeslagen te geven op pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het Bestuur besluit jaarlijks of een toeslag wordt verleend, rekening houdend met de financiële positie van het Fonds (toeslagmatrix B). Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

6. Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het Fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles en de kwaliteit van geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het Bestuur.

7. Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het Fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het Fonds niet beheersbaar.

2 Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bank- en girorekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. De liquide middelen staan ter vrije beschikking.

3 Stichtingskapitaal en reserves

	Stichtings- kapitaal	Wettelijke reserves	Overige reserves	Totaal
	€		€	€
Stand per 1 januari 2008	227	15.738.895	83.629.957	99.369.079
Wijziging wettelijke reserves	-	(15.738.895)	15.738.895	-
Bestemming saldo van baten en lasten	-	-	(49.805.618)	(49.805.618)
Stand per 31 december 2008	227	-	49.563.234	49.563.461
Bestemming saldo van baten en lasten	-	-	18.454.532	18.454.532
Stand per 31 december 2009	227	-	68.017.766	68.017.993

Solvabiliteit en dekkingsgraad

	2009	2008
Vereist eigen vermogen	124,3%	124,1%
Minimaal vereist eigen vermogen	105,0%	105,0%

De buffers worden door het Fonds berekend met behulp van de standaardmethode. Hierbij wordt voor de samenstelling van de beleggingen uitgegaan van de feitelijke assetmix in de evenwichtssituatie.

De vermogenspositie van het Fonds kan worden gekarakteriseerd als toereikende solvabiliteit. Het (minimaal) vereist eigen vermogen wordt berekend met gebruikmaking van een standaard model.

De dekkingsgraad van het Fonds bedraagt per 31 december 2009 220% (2008: 187%).

4 Technische voorzieningen

4.1 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds

	2009	2008
	€	€
Stand begin boekjaar	51.800.344	47.194.084
<i>Toevoegingen:</i>		
Interest	1.249.016	2.088.023
Verworven aanspraken deelnemers, pensioen- en aanspraakrechtigden	763.476	429.093
Indexatie van rechten van pensioen- en aanspraakgerechtigden	407.100	1.103.604
Waarde-overdrachten	44.238	-
Wijziging rentetermijnstructuur	-	6.070.656
Wijziging overlevingstafel	2.833.780	-
	<u>5.297.610</u>	<u>9.691.376</u>
<i>Vrijval:</i>		
Uitkeringen	(4.505.952)	(4.637.336)
Waarde-overdrachten	-	(2.487)
Pensionering en overlijden	(325.635)	(307.082)
Wijziging rentetermijnstructuur	(474.829)	-
Overig	(99.489)	(138.211)
	<u>(5.405.905)</u>	<u>(5.085.116)</u>
Stand einde boekjaar	<u>51.692.049</u>	<u>51.800.344</u>

4.2 Aandeel herverzekeraar in technische voorzieningen

	2009	2008
	€	€
Stand begin boekjaar	41.585	37.060
<i>Toevoegingen:</i>		
Interest	1.043	1.712
Indexatie van rechten	1.607	1.448
Wijziging rentetermijnstructuur	450	3.967
Wijziging overlevingstafel	2.435	-
Overig	(671)	51
	<u>4.864</u>	<u>7.178</u>
<i>Vrijval:</i>		
Uitkeringen	(2.759)	(2.653)
Stand einde boekjaar	<u>43.690</u>	<u>41.585</u>

De kredietwaardigheid van de herverzekeraar is A+. Ultimo 2009 heeft dit geleid tot een lagere waardering van deze voorziening van € 733 (1,7%) dan op basis van de fondsgrondslagen zou gelden.

4.3 Overige technische voorzieningen

4.3.1 Voorziening administratiekosten

	2009	2008
	€	€
Stand begin boekjaar	3.105.526	2.829.421
<i>Toevoegingen:</i>		
Interest	74.879	125.179
Opslag in premies	45.809	25.746
Wijziging rentetermijnstructuur	-	364.001
Wijziging overlevingstafel	169.881	-
Dotatie	64.454	31.712
	<u>355.023</u>	<u>546.638</u>
<i>Vrijval:</i>		
Beschikbaar voor kosten	(258.794)	(235.785)
Wijziging rentetermijnstructuur	(28.517)	-
Overig	(74.380)	(34.748)
	<u>(361.691)</u>	<u>(270.533)</u>
Stand einde boekjaar	<u>3.098.858</u>	<u>3.105.526</u>

4.3.2 Invaliditeitsvoorziening

	2009	2008
	€	€
Stand begin boekjaar	1.812.072	1.707.500
<i>Toevoegingen:</i>		
Opslag in reguliere koopsommen	20.419	23.294
Benodigde interest	46.618	81.278
	<u>67.037</u>	<u>104.572</u>
<i>Vrijval:</i>		
Overig	-	-
Stand einde boekjaar	<u>1.879.109</u>	<u>1.812.072</u>

5 Beleggingsresultaten voor risico Fonds

	Direct	Indirect	2009	2008
	€	€	€	€
Aandelen	-	21.181.733	21.181.733	(41.696.265)
Obligaties en obligatiefondsen	1.306.187	1.856.457	3.162.644	2.956.449
Hypothecaire leningen	37.599	-	37.599	37.993
Deposito's	20.068	-	20.068	134.759
Overige interestbaten / lasten	91.588	-	91.588	1.324
	1.455.442	23.038.190	24.493.632	(38.565.740)
Af: kosten vermogensbeheer	-	(8.674)	(8.674)	(9.442)
	1.455.442	23.029.516	24.484.958	(38.575.182)

6 Premies en koopsommen

In het verslagjaar heeft het Fonds een eenmalige koopsom van € 78.827 (2008: € 0) ontvangen van een voormalig aangesloten onderneming voor de inkoop van pensioenrechten.

7 Saldo overdrachten van rechten

	2009	2008
	€	€
Inkomende waardeoverdrachten kasstroom	28.306	-
Toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen	50.079	-
Actuarieel resultaat inkomende waardeoverdrachten	(21.773)	-
Uitgaande waardeoverdrachten kasstroom	(1.510)	(2.636)
Onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen	(3.187)	(2.636)
Actuarieel resultaat uitgaande waardeoverdrachten	1.677	-
	(20.096)	-

8 Pensioenuitkeringen

	2009	2008
	€	€
Ouderdomspensioenen	2.621.896	2.673.095
Nabestaandenpensioenen	1.868.589	1.923.510
Arbeidsongeschiktheidspensioenen	5.112	4.915
Herverzekering arbeidsongeschiktheidspensioenen	(2.705)	(2.601)
Gratificaties	866.500	874.000
	<hr/> 5.359.392	<hr/> 5.472.919

9 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

Het Fonds heeft geen ambitie om jaarlijks toeslagen te geven op pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het Bestuur besluit jaarlijks of een toeslag wordt verleend, rekening houdend met de financiële positie van het Fonds (toeslagmatrix B).

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 2,54% (2008: 4,70%), zijnde € 1.369.470 (2008: € 2.292.768).

Wijziging marktrente

De door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur voor het vaststellen van de pensioenverplichtingen is voor de kortere looptijden lager en voor de langere looptijden hoger dan die van eind 2008. Dit heeft per saldo een verlagend effect op de technische voorzieningen van € 503.796 (2008: € (6.430.690)).

De duration van de pensioenverplichtingen bedraagt eind 2009 10,3 (2008: 10,3). Bij deze duration hoort een gemiddelde rekenrente van 3,70% (2008: 3,80%).

Wijziging levensverwachting

Op grond van de meest recente gegevens betreffende de ontwikkeling van de levensverwachting is er een extra toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen gedaan van 5,8% (€ 3.001.226).

10 Herverzekeringen

	2009	2008
	€	€
Premies herverzekering	63.950	102.223
Winstdeling herverzekering	(13.701)	(3.999)
	<u>50.249</u>	<u>98.224</u>

Er geldt een winstdelingsregeling met de herverzekeraar waarbij jaarlijks wordt vastgesteld of er ten aanzien van de gezamenlijke participanten een positief verschil bestaat tussen de betaalde premies en de gedeclareerde schaden.

11 Pensioenuitvoeringskosten

	2009	2008
	€	€
Bestuurs- en salariskosten	160.313	156.458
Administratiekosten	45.490	40.630
Controle- en advieskosten	127.687	159.984
Contributies en bijdragen	10.252	9.805
	<u>343.742</u>	<u>366.877</u>

Accountantshonoraria

Onder de controle- en advieskosten is een bedrag van € 34.247 (2008: € 39.000) opgenomen inzake honoraria van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij het Fonds door de externe accountant zijn uitgevoerd terzake de controle van de jaarrekening.

12 Overige lasten

De overige lasten bestaan voornamelijk uit kosten in verband met bijeenkomsten voor de fondsleden en de kerstpakketten voor een bedrag van € 432.697 (2008: € 326.611).

13 Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in hoofdstuk 14. Het Fonds heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft het Fonds geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Het Fonds heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. In de uitvoeringsovereenkomst worden de o.a. de volgende zaken geregeld:

- Premievaststelling en betaling;

- Verstrekking informatie en gegevens;
- Toeslagverlening;
- Vaststelling en wijziging pensioenreglementen;
- Verplichtingen jegens leden Bestuur en andere organen.

Daarnaast heeft het Fonds een overeenkomst gesloten met de werkgever omtrent de doorbelasting van kosten voor personeel, huisvesting, automatisering e.d.

14 Premiebijdragen van werkgever en werknemers

De premiebijdragen van werkgever en werknemers bedragen in totaal 0% (2008: 0%) van de loonsom. De kostendekkende en gedempte kostendekkende premies zijn als volgt:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Kostendekkende premie	1.281.640	708.681
Gedempte kostendekkende premie	1.048.841	874.874

De gedempte kostendekkende premie is gelijk aan de krachtens artikel 128 van de Pensioenwet bepaalde kostendekkende premie, berekend op basis van een gedempte rekenrente van 4%.

15 Aantal personeelsleden

Bij het Fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten bedragen € 160.313 (2008: € 156.458) en zijn voor rekening van het Fonds.

16 Beloningen bestuurders

De leden van het Bestuur ontvangen geen bezoldiging.

Rotterdam, 8 juni 2010

M.F. Groot

S.E. Eisma

A.C. Snelleman

J.N. van Wiechen

Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

In de eerste maanden van het jaar 2010 is er twijfel in de financiële markten ontstaan over de kredietwaardigheid van enkele landen in de Eurozone. Dit heeft voor een aantal landen, met name Griekenland, geleid tot een fors lagere kredietbeoordeling door de rating-bureaus. Het Fonds heeft via een beleggingsfonds blootstelling aan Griekse staatsobligaties met een marktwaarde per 31 december 2009 van circa € 670.000.

Resultaatbestemming

Vooruitlopend op het bestuursbesluit conform artikel 4.7 van de statuten van het Fonds is het resultaat over het boekjaar 2009 als volgt verwerkt:

Algemene reserve	€ 18.454.532
Wettelijke reserve	-

Totaal saldo van baten en lasten	€ 18.454.532

Vaststelling

Het Bestuur van Stichting Pensioenfonds HAL heeft de jaarrekening 2009 vastgesteld in de vergadering van 8 juni 2010.

Financiële overeenkomst met sponsor

Tussen werkgever en het Fonds is een uitvoeringsovereenkomst gesloten. Met betrekking tot de premiebetaling is hierin het volgende overeengekomen:

- De werkgever betaalt de kostendekkende premie, berekend op basis van een gedempte rekenrente van 4%.
- Indien de dekkingsgraad hoger is dan het op basis van artikel 132 van de Pensioenwet berekende vereist eigen vermogen voorziet de overeenkomst in een mechanisme van premiekorting.
- Indien de dekkingsgraad lager is dan het op basis van artikel 132 van de Pensioenwet berekende vereist eigen vermogen voorziet de overeenkomst in extra premiestortingen door de werkgever.
- De werkgever is bevoegd de feitelijk af te dragen premie te maximeren op 30% van de salarissom van de deelnemers aan de pensioenregeling.

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur dient verantwoording af te leggen aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd alsmede over de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Het Verantwoordingsorgaan heeft de taak om hier een oordeel over te geven.

Hiertoe heeft het Bestuur aan het Verantwoordingsorgaan het jaarverslag 2009, de jaarrekening en de actuariële en bedrijfstechnische nota doen toekomen. Het Bestuur heeft voorts in een gezamenlijke bijeenkomst met het Verantwoordingsorgaan op 8 juni 2010 het uitgevoerde beleid toegelicht. Vragen met betrekking tot de mondelinge presentatie en de verstrekte stukken zijn ter vergadering beantwoord en hiervan wordt verslag gedaan in de notulen van deze vergadering.

Op grond van het voorgaande komt het Verantwoordingsorgaan tot het volgende oordeel:

- het Bestuur afdoende informatie aan het Verantwoordingsorgaan heeft verstrekt om zich een oordeel te vormen;
- het handelen van het Bestuur in 2009 in overeenstemming is geweest met de statuten en reglementen;
- het Bestuur in 2009 een consistent beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen evenwichtig zijn behartigd;
- het Bestuur logische beleidskeuzes voor de toekomst heeft gemaakt.

Reactie Bestuur

Het Bestuur heeft kennis genomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan en dankt het Verantwoordingsorgaan voor de waardering van het bestuursbeleid over 2009.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds HAL te Rotterdam is aan Towers Watson de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2009.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen juist zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijke minimaal vereist eigen vermogen.

De totale reserves bij het pensioenfonds zijn op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met in achtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds HAL is naar mijn mening goed.

Rotterdam, 8 juni 2010

L.A. de Gruijter AAG
Verbonden aan Towers Watson

Aan het Bestuur van Stichting Pensioenfonds HAL

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag op pagina 16 tot en met 41 opgenomen jaarrekening 2009 van Stichting Pensioenfonds HAL te Rotterdam bestaande uit de balans per 31 december 2009 en de staat van baten en lasten over 2009 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van het bepaalde in artikel 146 Pensioenwet. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld

van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds HAL per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van het bepaalde in artikel 146 Pensioenwet.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5f BW melden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Rotterdam, 8 juni 2010
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. S. Barendregt-Roojers RA
